

Priročnik

Profil uporabnikov in njihove ovire

Pripravljen v okviru projekta:

EURIBOR

Pospeševanje trajnostnih dejavnosti za krepitev ranljivih skupin mladih žensk, št.: 2020-1-0049

Vsebina:

1. Uvod
2. Kdo je NEET?
3. Geografski obseg
4. Profil uporabnikov v vsaki izmed držav
5. Dejavniki tveganja
6. Ovire pri dostopu do izobraževanja in zaposlovanja
7. Potrebe ciljne skupine
8. Končni sklepi

1. UVOD

Priročnik z naslovom: »Profil uporabnikov in njihove ovire« je pripravljen v okviru projekta »EURIBOR: Pospesevanje trajnostnih dejavnosti za krepitev položaja skupin mladih žensk«. Viri informacij, ki so nujne za pripravo priročnika, so bila nacionalna poročila, ki so jih pripravili projektni partnerji.

Namen omenjenih poročil je bil zbrati informacije o položaju in situaciji žensk starosti 25-29 let, ki sestavljajo NEET skupino, ki ji grozi socialna izključenost, ter o praksah in dejavnostih, ki se izvajajo z namenom povečanja možnosti za zaposlovanje teh žensk.

Informacije, zbrane v okviru vseh teh poročil, so omogočile kolektivno analizo njihovega položaja v kontekstu: profila, potreb, pričakovanj, geografskega kritja, dejavnikov tveganja in ovir za udeležbo pri izobraževanju in zaposlovanju.

2. KDO JE NEET?

Fenomen NEET (ime je kratica za **Not in Employment, Education or Training**) je ena izmed najpomembnejših socialnih težav, ki zahtevajo hiter in odločen poseg v večini držav Evropske skupnosti. Gre za specifično skupino mladih ljudi, ki je skrajno vznemirljiva in nezadostno prepoznana in se nahaja izven področja zaposlovanja in izobraževanja (B. Serafin - Juszcak, 2014).

Z zavestjo, kdo je NEET v posameznih državah, lahko opravljate dejavnosti, katerih namen je reševanje težav in posegi, ki ustrezajo tej konkretni skupini žensk.

3. GEOGRAFSKI OBSEG

Priročnik vsebuje podatke iz osmih držav, pridobljene od partnerjev na projektu. NEET situacija v posameznih državah je opisana v globalnem kontekstu ali le iz perspektive posameznih regij ali okrožij.

Partnerji iz Bolgarije so predstavili NEET na Vračanskem področju in v štirih okrožjih: Pazardžik, Smoljan, Stara Zagora in Pleven. Španija se je osredotočila na avtonomna mesta Melilo in Andaluzijo. Italija je predstavila regijo Molize, Slovenija pa obalno-kraško regijo. V globalnem smislu so Partnerji iz Poljske, Avstrije, Nemčije in Malte obravnavali NEET situacijo. Vsak partner je upošteval značilnosti in težave, s katerimi se srečujejo posamezne države. Podroben NEET profil, ovire, potrebe, pričakovanja in tveganja so opisani v naslednjih poglavjih priročnika.

4. PROFIL UPORABNIKOV V VSAKI IZMED DRŽAV

Fenomen NEET je panevropski problem. Po celi EU, 7,5 milijona mladih ali 12,9 % mladih Evropejcev starosti od 15 do 24 let ne dela, se ne izobražuje in se ne usposablja za kakršen koli poklic. Številni med njimi imajo le nižjo srednjo izobrazbo. Zgodaj zapuščajo šolo in ne nadaljujejo šolanja. V tem kontekstu ni nepomembna tudi velika skupina imigrantov ali ljudi iz neugodnih okolij, ki so izpostavljeni negativnim posledicam NEET.

V celotni EU 30,1 % nezaposlenih oseb, mlajših kot 25 let, je brezposelno dlje kot 12 mesecev. Vse je več mladih ljudi, ki niso aktivni pri iskanju zaposlitve, zato lahko ostanejo brez strukturalne podpore, ki bi jim pomagala pri vrnitvi na trg dela.

Raziskave kažejo, da brezposelnost mladih lahko povzroči trajne negativne posledice, kot so povečano tveganje brezposelnosti v prihodnosti, nižji zaslužki, izguba človeškega kapitala, pojav podedovane revščine ali manjša motivacija za ustvarjanje družine, kar lahko le okrepi negativne demografske trende.

To je resen problem, ki ga ni treba podcenjevati. Reševati ga je treba tako, da se dejavnosti lahko prilagodijo specifični NEET skupini. Da bi to bilo možno, je nujno imeti zavest in znanje o tej skupini v posamezni državi. Zato je v nadaljevanju prikazan profil NEET mladih za vsako izmed osmih držav, ki jo predstavlja posamezni partner.

Bolgarija

Število mladih starosti 25 - 29 let na dan 31. decembra 2021 v Bolgariji znaša 342.277, od tega so manj kot polovica ženske - 166.302 ali 48,6 %.

171,4 tisoč so mladi do 29 let starosti, ki ne delajo in ne študirajo. **Ena izmed glavnih skupin so Romi.** To so ljudje, ki se borijo z etnično diskriminacijo, visoko ravniyo revščine in nizko kakovostjo stanovanja v romskih naseljih. Druga večja skupina so mlade ženske, ki ne morejo delati, saj skrbijo za otroke ali starejše osebe v družini.

V letu 2021 se je 15,6 tisoč mladih, od tega 8,7 tisoč le-teh starosti 25 - 29 let, registriralo pri zavodu za zaposlovanje kot brezposelne osebe oziroma je pokazalo določeno aktivnost. Ne glede na to, večina brezposelnih ostane ekonomsko neaktivna, med drugim tudi zaradi naslednjih razlogov: pomanjkanje nujne izobrazbe in/ali nujnih kvalifikacij, nezmožnost, da najdejo službo v svoji stroki, preveliko število brezposelnih, delodajalci jih obravnavajo kot premlade, pomanjkanje delovnih izkušenj, družinske in zdravstvene težave.

Med mladimi starostne skupine 25 - 29 let, ki ne študirajo in ne delajo, **so najštevilčnejši tisti z osnovno izobrazbo ali nižjo (45,5 %).** Ljudi s srednjo izobrazbo je celo 38,9 %. Najmanjši odstotek (15,6 %) so študenti.

V zadnjih petih letih je bil zaznan padajoči trend glede števila NEET mladih. Ne glede na to je še vedno veliko število neaktivnih in malodušnih ljudi, to pa je eden izmed bistvenih izzivov trga dela. Skladno podatkom EUROSTAT-a, relativni odstotek mladih do 29 let starosti (NEET) glede na prebivalstvo je eden izmed največjih v EU (17,6 %), Bolgarija pa je v tem smislu na vrhu samem.

Bulgaria – regione di Vratsa.

Tukaj NEET **ne sestavljajo le Bolgari, temveč tudi Romi in Turki**. Raznolikost skupine, ki potrebuje podporo, je vidna iz podatkov Nacionalnega inštituta za statistiko iz popisa prebivalstva v Bolgariji leta 2011, ki kaže, da približno 70 % etničnih Turkov in 93 % etničnih Romov ne zaključi srednje šole, v primerjavi s 30 % etničnih Bolgarov. 23,2 % romskih otrok starosti 7-15 let nikoli ni obiskovalo šole - v primerjavi z 11,9 % turških otrok in 5,6 % bolgarskih otrok. Predstavitev v PISA (Program for International Student Assessment 2012) najboljših učencev romskega in turškega porekla (ki niso imeli prekinitve v šolanju do 15. leta starosti in so zaradi tega lahko sodelovali pri PISA preizkusih) je bistveno slabša v primerjavi s povprečnim rezultatom bolgarskih študentov. **Skladno tem podatkom, učenci iz skupine etničnih manjšin zaostajajo za etničnimi Bolgari tri leta izobraževanja glede branja in dve leti glede matematike in naravoslovnih ved.**

Skupno število brezposelnih starosti do 29 let se razlikuje odvisno od obdobja zaključka šolanja. V Vračanski regiji se mesečno registrira v povprečju 1.060 ljudi. Njihov delež v skupnem številu brezposelnih je 14,4, izmed 316 ljudi pri Direkciji za zaposlovanje Vračanske regije se je njih 46 izjavilo, da so romskega porekla. 104 so brezposelni Romi, ki so prijavljeni pri enakem zavodu za zaposlovanje več kot 50 let, ali skupno 841 oseb v okrožju.

Pri Direkciji za zaposlovanje Vračanske regije je skupno 754 brezposelnih oseb z osnovno in nižjo izobrazbo, izmed katerih je njih 265 Romi, 1.043 brezposelnih oseb, izmed teh 222 Romov. Dlje kot eno leto je na Zavodu registriranih 435 brezposelnih oseb, izmed njih se je 143 izjavilo kot Romi.

Izmed skupnega števila brezposelnih je s programi in ukrepi zajeto 515 oseb, od tega 60 Romov. Direkcija za zaposlovanje je posredovala obvestilo, da je v delovnem razmerju 2.187 oseb, od tega 114 Romov. Brezposelne osebe na evidenci Direkcije za zaposlovanje Vračanskega področja na dan 31. 12. 2020 – 2.308 oseb, od tega 399 Romov. Število brezposelnih žensk skladno aktualni evidenci zavoda je 1.277, od tega 216 Rominj.

Osebe brez strokovnih kvalifikacij sestavljajo največjo skupino v profesionalni strukturi brezposelnih. To so osebe z nizkimi kvalifikacijami in izobraževanjem in so slabo mobilne. Na Vračanskem področju je takšnih oseb 64,8 %. Druga skupina po številčnosti so brezposelni s srednjo strokovno izobrazbo. Njihov relativni delež v skupnem številu brezposelnih oseb znaša 42,7 % na Vračanskem področju (43,2 % v letu 2019). Najmanjše število in relativni delež v izobraževalni strukturi imajo brezposelne osebe z visoko izobrazbo. Med letom je 652 oseb s fakultetno diplomom na Vračanskem področju bilo brezposelno. Relativen delež žensk z visoko izobrazbo je izjemno visok - 64,4 % vseh registriranih diplomiranih študentov na Vračanskem področju. Odstotek brezposelnih (do starosti 29 let) z visoko izobrazbo je 19,9 % na Vračanskem področju (17,4 % v letu 2019).

Stopnja brezposelnosti ženska je višja v primerjavi s stopnjo brezposelnosti moških. **Delež žensk je 83 % skupnega števila. One si ne želijo delati zaradi osebnih razlogov, med drugim: zaradi skrbi za otroke in zaradi opravljanja neplačanih hišnih opravil v družini itn.** Podskupina Bolgark, ki se ne šolajo ali ne študirajo, je med največjimi v EU skladno poročilu Evropske fundacije za izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev (EFILWC) z imenom »Mladi in brezposelni, ki ne študirajo in se ne šolajo za kakršen koli poklic (NRCC skupina) v Evropi« (2012).

Tudi na nacionalni in regionalni ravni je **stopnja zaposlenosti Rominj dosti nižja v primerjavi s stopnjo zaposlenosti Romov.** Odstotek mladih Romov starosti 16 do 24 let, ki ne delajo, ne študirajo in se ne usposablajo za kateri koli poklic, je skladen nacionalni ravni, ki je dokaj visok.

Podatki o registriranih brezposelnih osebah na Vračanskem področju, ki se sami deklarirajo kot Romi, po skupinah v letu 2020 kaže na to, da **med registriranimi ženskami dominirajo tiste z nizko izobrazbo in brez strokovnih kvalifikacij, vključno s predstavnicami romske skupnosti in drugih ranljivih skupin.** Zaradi nizke konkurenčnosti na trgu delovne sile so one relativno dolgo registrirane pri zavodih za zaposlovanje. Ob tem jim se nudi delo, ki je pretežno in neustrezno za ženske, kar dodatno pogloblja problem brezposelnosti in izključenosti.

Stopnja NEET v Bolgariji (ne le na Vračanskem področju) je višja v ruralnih področjih v vseh starostnih skupinah v primerjavi z velikimi in majhnimi mesti in predmestji, kar kaže na ozemeljske neenakosti pri dostopu do možnosti za zaposlovanje in izobraževanje.

Skladno letnemu poročilu mladih za leto 2019, nekaj **več kot dve tretjini mladih v Bolgariji živi s starši.** Pri mladih starosti 15 - 19 let je ta odstotek celo 97 %. Z leti ta odstotek pada zaradi študija izven njihovih matičnih krajev. **Podoben odvisni odnos je viden tudi na primeru finančne podpore staršev** – 79 % njih trdi, da jim starši finančno pomagajo, ta odstotek pa pade na 58 % pri osebah starosti 25 - 29 let.

30 % mladih iz NEET skupine je končalo srednjo šolo in si ne želijo študirati. Ne glede na tako hudo situacijo, obstaja trend zmanjšanja odstotka mladih, ki si ne želijo študirati po zaključeni srednji šoli. 16 % je zaključilo fakultete, 12 % njih pa ne, ne zaradi tega, ker si tega niso želeli, temveč zaradi tega, ker si niso mogli privoščiti študiranja.

Pozitiven trend, ki ga lahko zaznamo v tej skupini, je, da **47 % teh ljudi v trenutku anketiranja išče službo, vendar je ne more najti.** Mladi v tej skupini večinoma prihajajo iz majhnih mest in vasi. Nekatere izmed njih preživljajo starši, kar jim zmanjšuje motivacijo za iskanje službe.

66 % skupnega števila brezposelnih in mladih, ki se ne šolajo, sploh ni prijavljeno na Zavod za zaposlovanje.

Bolgarija - Pazardžiška regija

Največji problem lokalnega trga delovne sile je izobraževalni profil. Število oseb z osnovno in nižjo izobrazbo dosega 19,7 tisoč, njihov relativen delež pa je eden izmed največjih v državi - 7,84 % (4,49 % za državo).

Skupno število brezposelnih žensk v Bolgariji starosti 25 do 29 let v letu 2021 je 21.000. V omenjenem letu je 351 novo prijavljenih žensk bilo aktivno na zavodih za zaposlovanje v Pazardžiški regiji, izmed njih 72, ki so bile dolgoročno brezposelne, 264 pa je imelo predhodne delovne izkušnje. **Najbolj aktivna skupina so ženske s srednjo izobrazbo** Čeprav je mesto Velingrad (ki se nahaja v tej pokrajini) področje z močno razvitim zdraviliškim turizmom, ga odlikuje tudi ena izmed največjih stopenj brezposelnosti v državi. **V bližnjih gorskih vaseh dominira muslimansko prebivalstvo.** Tam je število registriranih brezposelnih žensk največji v primerjavi z drugimi občinami v okrožju - 117, ali 33,3 %.

Bolgarija - Smoljanska regija

Indeks KIA delovno sposobnega prebivalstva je dokaj visok (70,8 %), stopnja brezposelnosti pa je 8,8 %. Regionalna statistika NSI kaže, da je število mladih starosti 25-29 let v regiji 3.275, od tega 1.550 žensk.

Izobraževalni status delovne sile je dokaj velik. V letu 2021 je prebivalstva z visoko izobrazbo bilo 11,3 tisoč (11,9 %), z osnovno in nižjo izobrazbo za 3 tisoč (2,94 %). V tej regiji je bistveni izziv za perspektivo lokalnega trga delovne sile staranje prebivalstva.

V letu 2021 v Smoljanski regiji je 134 mladih žensk bilo registrirano pri zavodih za zaposlovanje, izmed njih le 13 dolgoročno brezposelnih, 114 žensk (85 %) pa ima profesionalne izkušnje. Najbolj aktivna skupina žensk so tiste s srednjo strokovno izobrazbo, za tem pa ženske z visoko stopnjo izobrazbe.

Bolgarija - Starozagorska regija

KIA prebivalstva starosti 15 - 64 v letu 2021 je najvišji v primerjavi z drugimi tremi obravnavanimi področji - 74,5 %, kar povsem logično kot rezultat ima najnižjo stopnjo brezposelnosti - 3,1 %. Izobraževalna struktura delovne sile v regiji se neprestano izboljšuje. Večina prebivalstva ima srednjo izobrazbo - 88,9 tisoč, kar ustreza industrijskemu profilu te regije.

Skladno podatkom NSI, v Starozagorski regiji je bilo 14.458 mladih starosti 25 do 29 let, od tega pa je 7.193 žensk. V letu 2021 je bilo 273 prijavljenih mladih žensk v regiji, ki aktivno iščejo

službo preko zavoda za zaposlovanje, izmed njih je 38 dolgoročno brezposelnih, 190 pa ima delovne izkušnje. Aktivnost žensk s srednjo izobrazbo je nekaj večja v primerjavi z aktivnostjo žensk z višjo in nižjo izobrazbo.

Bolgarija - Plevenska regija

Skladno regionalni statistiki NSI za leto 2021 je 10.182 mladih starosti 25 - 29 let, od tega 5.019 žensk. V okrožju Plevski 2021 Na zavodih za zaposlovanje je prijavljeno 305 žensk starosti 25 - 29 let, med njimi 47 dolgoročno brezposelnih, 234 pa ima delovne izkušnje. V Plevenski regiji je najbolj aktivna skupina tista z ženskami s srednjo strokovno izobrazbo. Odstotek registriranih brezposelnih žensk v Plevenski regiji je največji - 44,5 % (136 žensk) v primerjavi z drugimi občinami v regiji.

V vseh štirih obravnavanih regijah ter v mestu Vraca je skupina brezposelnih Romov z visoko stopnjo dolgoročne brezposelnosti najbolj ogrožena na trgu delovne sile.

Španija – avtonomni mesti Melilja in Andaluzija

V Španiji 25,4 % žensk starosti 25 - 29 let ni v sistemu izobraževanja in ne dela, v primerjavi z 22,1 % moških. To razliko EUROSTAT pojasnjuje z dejstvom, da za otroke ali druge družinske člane večinoma skrbijo ženske (EUROSTAT 2019). V tej regiji je leta 2020 nacionalna stopnja prebivalstva starosti 15 do 29 let, ki ni študiralo ali delalo, znašala 17,3 %.

Ženske starosti 15 do 29 let, ki ne študirajo in ne delajo, presegajo nacionalno povprečje tudi v Melilli - 28,3 % in v Andaluziji - 22,6 % (Notas metodológicas in Nivel de formación, formación permanente y abandono: Explotación de las variables educativas de la Encuesta de Población Activa, Estadísticas de la Educación).

V letu 2020 se je stopnja aktivnosti žensk v Andaluziji gibala od 9,40 % za ženske brez izobrazbe (12,5 % za moške brez izobrazbe) do 75,49 % za osebe z visoko izobrazbo (78,40 % za moške z visoko izobrazbo).

Brezposelnost žensk v Andaluziji je višja pri mlajših ženskah. Stopnja aktivnosti žensk starosti 16 do 29 let znaša 46,40 %. Tudi število brezposelnih fantov in deklet se je povečalo v lanskem letu, pri tem je bistveno večja rast ženske populacije, za 11,17 %, pri moških pa je povečanje znašalo 7,68 % oziroma tri in pol odstotne točke manj (Mercado de trabajo de los jóvenes andaluces.2020. Observatorio Argos. Sistema de Prospección Permanente del Mercado de Trabajo de Andalucía. Servicio Andaluz de Empleo. Consejería de Empleo, Formación y Trabajo Autónomo. Junta de Andalucía. 2021).

Raven izobrazbe žensk, ki so udeležene na trgu delovne sile, je tesno povezana z njihovimi priložnostmi, da najdejo službo. Pravzaprav, pogostost brezposelnosti je višja med ženskami z nižjimi kvalifikacijami, kot so nepismene ženske, s stopnjo brezposelnosti 53,39 % ali tiste z osnovno izobrazbo - 44,19 %. Pri ženskah z visoko izobrazbo znaša stopnja brezposelnosti le 17,01 %.

V obravnavani regiji so ženske starosti 24 - 29 let, ki spadajo v NEET skupino, večinoma Španke, ki so zelo mlade pustile šolo. Zaradi nezmožnosti vstopa na trg delovne sile se odločajo, da ponovno vstopijo v izobraževalni proces skozi tečaje, ki ne zahtevajo izkušenj ali drugega usposabljanja. Ti tečaji se izvajajo v majhnih skupinah in v okviru raznih intenzivnih tečajev.

Večina teh žensk prihaja iz disfunkcionalnih družin, socialno izključenih zaradi ekonomskih, družbenih ali kulturnih razlogov. 95 % teh žensk ni zaključilo obveznega izobraževanja in nikoli ni imelo službe. Celotno vlogo za službo niso pošiljale.

V posameznih primerih je problem pripadnosti NEET skupini povzročen s prezgodnjo nosečnostjo. Obeti teh žensk so zelo omejeni. Ponavadi iščejo službo v gospodinjstvih kot negovalke otrok ali starih oseb.

Ženske v tej NEET skupini ponavadi prosijo za podporo družbenih organizacij, kjer prejemajo pomoč v hrani in plačuje nizke račune. Obračajo se na socialno službo v lokalni skupnosti za občasno pomoč za plačevanje najema stanovanja.

V NEET skupini v Španiji so tudi tujke. Iz vidika etničnih manjšin sta dva različna profila deklet, ki prihajajo iz Magreba, predvsem iz držav, kot sta Maroko in Alžirija. Prvi profil predstavljajo tista dekleta, ki so z družinami sprožila proces migracije in ostala v Andaluziji in Melilli. Ta dekleta stremijo k obiskovanju rednega študija, vključena so v različna omrežja, ki spodbujajo njihovo dejansko integracijo v družbo. Drugi profil so dekleta, ki so začela proces migracije kot mladoletna in sama, kar je pripeljalo do tega, da so do polnoletnosti bila pod zaščito sistema.

Romska skupnost sestavlja veliko NEET skupino. 63 % mladih Romov in Rominj se ne šola in ne dela. **Celo 58 % Rominj ne dela, saj se ukvarja z gospodinjstvi in opravili.**

V Španiji izobraževalni profil ni bistveni razlog za visoko stopnjo NEET oseb. Pripadnost tej skupini je povezana z visoko stopnjo brezposelnosti, ne pa z ekonomsko neaktivnostjo. Izmed 19,4 % NEET oseb v Španiji starosti 15 do 29 let, velika večina je brezposelna (13,6 %) v primerjavi s tistimi, ki ostanejo ekonomsko neaktivne (5,9 %).

Profesionalna neaktivnost bolj ogroža ženske, kot pa moške (7,3 % mladih žensk je neaktivno v primerjavi s 4,5 % njihovih moških kolegov). Ženske se odločajo, da ostanejo doma in prevzamejo družinske obveznosti. Posledica je izguba kvalifikacij in vse manjša možnost, da najdejo službo.

Pri obravnavi izobraževalnega profila NEET oseb v Španiji v primerjavi z drugimi evropskimi državami je vidno, da Španija ima največje število mladih, ki so pridobili le osnovno izobrazbo.

Še en fenomen, ki prizadeva mlade ženske, je **zaposlitev s skrajšanim delovnim časom**. To ni samostojna izbira, temveč nujnost, saj je to edina možnost na trgu delovne sile. Podatki kažejo, da v Španiji celo 67 % mladih ljudi dela s pol delovnega časa, kar je skoraj dva krat večji odstotek v primerjavi z Evropo.

To pa ne pomeni, da mlade ženske manj delajo. **One opravljajo druga neplačana dela**, kot so nega, kmetijstvo za lastne potrebe, pa tudi družinske poslovne dejavnosti. Skrb za družinske članke je temeljna družbena in politična odgovornost, vendar se pogosto obravnava kot naloga, ki si ne zasluži nadomestila (Alonso, C. et al (2019).

Italija – regija Molize.

V Italiji je pandemija pustila resne posledice, začevši od anksioznosti mladih, preko negotovosti glede učenja in dela, do mentalnega zdravja (ISTAT, 2021; Ministrstvo za mladinsko politiko, 2022). Mogoče je to razlog, zakaj je število NEET oseb v tej regiji doseglo rekordno raven med 27 EU državami (več kot 3 milijone). NEET osebe **sestavljajo 25,1 % italijanske mladine starosti 25 do 34 let**, kar je 10 % več v primerjavi z evropskim povprečjem, ki znaša 15 % (Pogliotti & Tucci, 2022). Izmed njih je kar **1,7 milijona žensk**: 1 izmed 4 žensk (24,3 %) je NEET v primerjavi z »le« 1 izmed 5 moških (20,2 %). Italija je v tem smislu skoraj najslabša v Evropi. Slabše od nje so le Makedonija (27,6 %), Črna gora (28,6 %) in Turčija (33,6 %).

Študija EUROSTAT-a iz leta 2021, v kateri je opredeljeno sedem evropskih regij, v katerih je več kot 1 izmed 4 mladih oseb starosti 15 do 24 let v letu 2020, ki niso zaposlene ali v procesu šolanja, žal kaže na to, da so štiri izmed teh regij v južni Italiji: Molize (25,5 %), Kalabrija (26,5 %), Kampanija (28,0 %) in Sicilija (29,3 %).

Italija je pravo tako negativno izpostavljena v Evropi **po odstotku NEET žensk v primerjavi s skupnim številom mladih oseb**. 8,6 milijona žensk iz te skupine v Evropi živi v Italiji (Ministrstvo za mladinsko politiko, 2022; Filandri, 2021; Pogliotti & Tucci, 2022). To število je najslabše v Evropski skupnosti, le Grčija se lahko primerja.

Skladno raziskavam, ki jih je izpeljal Openpolis in ki so posodobljene za december 2021, **NEET osebe v Molizeu so 28,3 %** oseb starosti 15 do 29, v primerjavi z italijanskim povprečjem 23,30 % (Openpolis, 2021). Treba je pripomniti, da so mlade osebe, še posebej **mlade ženske starosti 25 -29 let, manjšina med prebivalstvom Molizea**. To je le 5,4 % skupnega prebivalstva regije (in ob tem še vedno z večino moških glede na ženske).

NEET zajema tudi tiste, ki aktivno iščejo zaposlitev oziroma »brezposelne«, ki jih je približno eden milijon, pa tudi tiste, ki nimajo službe, ne iščejo službe ali niso takoj pripravljeni za delo oz. »neaktivne«. To skupino sestavlja 2 milijona ljudi (Pogliotti & Tucci, 2022).

Možno je identificirati najmanj **tri različne NEET skupine**, pri tem pa so v vseh večina ženske (Ministrstvo za mladinsko politiko, 2022; Rosina, Marta, Marzana, Ellena in Cerruti, december 2021, 2022):

1. **Mladi ljudje, ki (manj ali bolj intenzivno) iščejo zaposlitev.** To so ljudje, ki so nedavno zaključili srednjo šolo ali fakulteto. Oni so najbolj dinamični in imajo največjo priložnost za zaposlitev. Bistveno število njih ima visok človeški kapital in visoke profesionalne aspiracije, ki ne dosežejo nujne in hitre potrditve na trgu delovne sile.
2. **Mladi, ki se nahajajo v sivi coni med negotovostjo in pomanjkanjem dela.** Imajo slabe spretnosti, vendar hkrati tudi izjemno izraženo pripravljenost za prekvalifikacijo.
3. **Mladi, ki ne verjamejo več, da se lahko znajdejo.** Blokirani so s problematično družinsko situacijo ali potrti zaradi negativnih izkušenj, ki jih povlečejo v spiralo postopnega poslabšanja njihove situacije, ne le na ekonomski ravni, temveč tudi na čustveni ravni in ravni medosebnih odnosov.

V Italiji več, kot pol milijona ljudi starosti 18 do 24 let ima vsaj diplomo srednje šole, njihova stopnja zaposlenosti pa je skoraj 10 % manjša v primerjavi s tisto pri Evropejcih v enaki situaciji (Gianoli, 2021).

20,1 % prebivalstva starosti 25 - 64 let ima visoko izobrazbo, v primerjavi z 32,8 % v EU. Podatki se nanašajo na leto 2020 in potrjujejo upočasnjeno povečanje števila diplomantov italijanskih univerz (ISTAT, 2021).

NEET stopnja pri moških se zmanjšuje, pri ženskah pa se povečuje. Analitiki EUROSTAT-a ta pojav povezujejo z rojevanjem in željo po materinstvu, ki se vse bolj zamika in številne ženske prisiljuje, da se odpovejo karieri, da bi se lahko ukvarjale z družino.

Slovenija - Obalno-kraška regija

Konec januarja 2022 je v Sloveniji bilo skupaj 67.834 brezposelnih. Od tega so 49,4 % oziroma približno 33.500 žensk. Izmed teh žensk, 18,7 %, ali približno 12.680 njih so bile mlajše kot 29 let (ali med 15 in 29 let).

V obravnavani regiji brezposelne ženske starosti 25 - 29 let imajo **v povprečju izjemno nizko izobrazbo**. Ena tretjina njih (32 %) je zaključila ali ni zaključila osnovne šole in zato imajo ogromne težave pri zaposlovanju ali so brezposelne na trgu delovne sile, saj slovenski delodajalci ponavadi zahtevajo minimalno strokovno izobrazbo na ravni nižje srednje šole (III. stopnja).

V skupino, ki ima le **osnovno izobrazbo (I. stopnja izobrazbe) spada 16 %** vseh brezposelnih žensk starosti 24 - 29 let. Skupaj z ženskami, ki nimajo zaključene osnovne šole, le-te sestavljajo skoraj polovico (46 %) vseh brezposelnih žensk starosti 24 - 29 let.

Največja skupina so ženske, ki so zaključile strokovno, tehniško srednjo šolo ali gimnazijo. One so približno ena tretjina (30 %) vseh zaposlenih žensk starosti 25 - 29 let. Gre za skupino žensk, ki **imajo II. stopnjo strokovne izobrazbe, vendar na trgu delovne sile ni prostih delovnih mest na področju, za katero so se šolale.**

V skupini **I. ravni visoke izobrazbe** itn., ki je ena izmed skupin z najhitrejšo rastjo, opazamo relativno nizko stopnjo brezposelnosti, ki je približno 16 %. Ta odstotek je dejansko enak, kot v skupini s srednjo strokovno izobrazbo, vendar je obseg kompetenc in znanja bistveno večji in so tudi njihove priložnosti za zaposlitev na trgu delovne sile večje.

Število brezposelnih žensk starosti 25 - 29 let najmanj vpliva na skupino žensk z II. in II. stopnjo visoke izobrazbe. Ta skupina zajema 7 % vseh žensk starosti od 25 do 29 let. To je najvišja izobraževalna struktura, v katero spada majhen del populacije.

V skupini brezposelnih žensk starosti 25 do 29 let ni veliko žensk z invalidnostjo ali s katero izmed oblik invalidnosti. **Odstotek teh žensk je nižji od 3 %.**

Za manj kot eno tretjino žensk starosti 25 - 29 let (28 %) **lahko povemo, da gre za ženske, ki prvič iščejo zaposlitev.** To je poseben status v Sloveniji, ki ponavadi izhaja iz dejstva, da so te osebe zaključile svojo izobraževalno pot in šele vstopajo na trg delovne sile. To po drugi strani ne pomeni, da nimajo delovnih izkušenj. Le-te so lahko pridobivale s profesionalnimi dejavnostmi v okviru t.i. študentskega dela. Kot študent lahko opravljate različna dela v podjetjih, pri tem pa ni treba, da ste zaposleni. Ta posebni status je na voljo med srednjim in terciarnim izobraževanjem.

V skupini žensk starosti 25 - 29 let je največ tistih, **ki so že zaposlene in imajo določene delovne izkušnje.** Odstotek takšnih žensk je več kot 70 %.

Delež dolgoročno brezposelnih žensk starosti 25 do 29 let je izjemno visok. To se nanaša na vsako tretjo žensko. Dolgoročna brezposelnost pomeni, da ona ni vstopila na trg delovne sile več kot eno leto. Ostalih 65 % brezposelnih žensk starosti 25 - 29 let je brezposelno (prijavljeno na zavod za zaposlovanje) manj kot eno leto.

Prikazana statistika ne zajema celotne populacije žensk, ki pripadajo t.i. NEET skupini žensk starosti 25 - 29 let, saj nekatere ženske sploh niso vpisane v javno evidenco brezposelnih, ki edina vodi statistiko v celoti.

Zaradi tega se lahko domneva, da ta skupina zajema tudi:

- ženske, ki se niso priglasile na Zavod za zaposlovanje zaradi osebnih in drugih razlogov,
- tujke, ki niso obiskovale tečaja slovenskega jezika in niso opravile izpita iz tega jezika ali tega niso storile v roku enega leta - zato se samodejno izbrišejo iz uradnih registrov,
- ženske, ki imajo otroke in prejemajo socialne prihodke,

- ženske imigrantke, ki nimajo dovoljenja za bivanje ali za delo,
- ženske pripadnice italijanske nacionalne manjšikne ali druge tujke brez znanja jezika, ki ne sodelujejo pri dejavnostih službe za zaposlovanje.

Poljska

Podatki EUROSTAT-a kažejo, da se je leta 2021 na Poljskem 13,7 % mladih starosti 15 - 29 let lahko klasificiralo kot NEET. V primerjavi z drugimi evropskimi državami je stopnja brezposelnosti mladih oseb v tej skupini v letu 2022 bila manjša od povprečja EU (7,2 % v primerjavi s 13 %).

Mlade osebe karakterizira **nižja profesionalna dejavnost** (na Poljskem je leta 2021 bilo profesionalno aktivno 51,9 % mladih starosti 15 - 29 let, v starostni skupini 15 - 64 let pa njih 72,8 %). Vendar, stopa brezposelnosti v starostni skupini 15 - 29 let je znašala 48,1 % v primerjavi s stopnjo zaposlenosti 70,3 % v starostni skupini 15 - 64 let. Ti kazalci v državah EU (EU-27) za starostno skupino 15 - 29 let v letu 2021 so znašali: stopnja ekonomske aktivnosti 54,4 % in stopnja zaposlenosti 47,4 %.

Položaj mladih brezposelnih oseb je še posebej težak zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj, kar pomeni, da veliko njih **nima pravice do socialne pomoči**. Zato so **mladi glavna ciljna skupina aktivnosti, ki jih Zavod za zaposlovanje izvaja z namenom njihove profesionalne aktivacije**.

Od leta 2014 se uporabljajo novi tako imenovani instrumenti trga delovne sile, ki podpirajo, med drugim, zaposlovanje mladih do 30 let starosti oziroma usposabljanje, stažiranje, zaposlovanje ali vavčerji za naselitev. Od začetka uporabe omenjenih instrumentov do konca leta 2021 je izkoristilo skoraj 135.000 mladih brezposelnih oseb.

Leta 2021 je aktivne oblike boja zoper brezposelnosti je izkoristilo skoraj 126.000 brezposelnih do 30 let starosti, vključno z 72,3 tisoč ljudi do 25 let starosti in so sestavljali 45,3 % in 26,0 brezposelnih oseb, ki so izrabljale aktivne oblike podpore. Mlade brezposelne osebe so lansko leto sestavljale skoraj 69 % **strokovnega usposabljanja za odrasle**, več kot 58 % udeležencev strokovne **prakse**, več kot 47 % udeležencev **strokovnih usposabljanj** in približno 40 % udeležencev pri **subvencioniranem delu**.

Trenutno je na Poljskem 580.000 (stanje na koncu leta 2021) registriranih brezposelnih oseb. **Izmed tega so 45,5 % ženske** (Centralni zavod za statistiko (GUS), Poljska v številkah, leto 2022) Največje število mladih brezposelnih, skladno podatkom GUS-a na koncu leta 2021, je registrirano v Šidlovječkem okrožju (Powiat Szydłowiecki) v Mazoviji (Mazowsze), Kentšinskem okrožju (Powiat Kętrzyński) (Varminsko-mazursko vojvodstvo) in (Wojewodstwo Warmińsko-Mazurskie) in bjalgardskim (Powiat Białogardzki) (Wojewodstwo Zachodniopomorskie).

Stopnja brezposelnosti žensk se neugodno razlikuje v primerjavi s povprečjem EU, še posebej v starostni skupini 25 - 29 let. **Jasno je vidna profesionalna pasivnost žensk, ki se povečuje in je povzročena najprej s socialnimi prihodki (500+), zatem pa tudi s pandemijo COVID-19**. Večina

žensk v tej starostni skupini se ne vrača v službo za tem, ko dobi otroke. Delež žensk, ki imajo več kot dva otroke na trgu delovne sile, dodatno pada. Večina njih so ženske, izgubljene na trgu delovne sile, saj s tako hitrim razvojem nove tehnologije ne bodo mogle nadomestiti izpuščenega časa.

Enako, kot v drugih državah, na Poljskem večina odgovornosti v zvezi z gospodinjstvom, skrb za otroke ter za starejše starše je na ženskah. Podatki iz obdobja pandemije zelo dobro ponazarjajo ta fenomen. V tretjem kvartalu leta 2021, zaradi družinskih obveznosti v zvezi z vodenjem gospodinjstva, **je 1,3 % brezposelnih moških in 13,3 % žensk ostalo ekonomsko neaktivno.**

Mazovjecka observatorija trga delovne sile (Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy) je poskušala profilirati predstavnika NEET generacije na Poljskem. 82 % njih svoj prosti čas prebija pred računalnikom ali gleda televizijo, 72 % se redno srečuje s prijatelji, 54 % bere knjige in časopise, 43 % se ukvarja s športom, 54 % skrbi za svojo družino, 80 % so samski in niso poročeni. 74 % njih med svojimi delovnimi izkušnjami najpogosteje opravljalo preprosta storitvena ali fizična dela. 68 % njih živi v vaseh ali mestih, ki nimajo več kot 50.000 prebivalcev.

Obstajajo mlade osebe, ki so obsojene na NEET, vendar obstajajo tudi posamezniki, ki zavestno zavračajo udeležbo v družbenem življenju ali na trgu delovne sile. Razlogi lahko zajemajo pritisk družbe, okolice, družine ali strah pred neuspehom. Mlade osebe se pogosto čutijo pritisnjene z visokimi pričakovanji svoje okolice in konkurence. Ne želijo biti udeleženi v tej tako imenovani »podganji dirki«, saj ne vidijo smisla v tem. Drugi dejavnik je finančna situacija. Celo družine s povprečnim zaslužkom imajo finančna sredstva zagotoviti in oskrbeti odraslega otroka. V družinah s slabšim materialnim stanjem morajo otroci prej začeti delo.

Drugi bistveni dejavnik je **prezaščitenost** in **močna medsebojna odvisnost**, še posebej v odnosih mati-sin in mati-hči. To lahko resno naruši neodvisnost mladih ljudi, ki si rajše izberejo udobnost življenja z mamo.

Avstrija

»Tradicionalno [...] delež NEET se izračunava na podlagi LFS in se lahko primerja v celotni EU. Na podlagi tega v letu 2017 v Avstriji v to skupino spada 6,5 % oseb starosti 15 do 24 let, kar ustreza ciljni skupini 64.157 oseb. Ta delež je bistveno pod povprečjem EU, ki je 10,9 % (Steiner 2021, str. 188).«

»Stopnja brezposelnih do starosti 24 let se zmanjšuje na koncu aprila 2022 v primerjavi s predhodnim letom. Brezposelnost mladih je [...] pod ravniyo lanskega leta. V starostni skupini do 19 let starosti je število [...] pod ravniyo iz predhodnega leta, v starostni skupini od 20 do 24 let se je brezposelnost zmanjšala za 23,4% (-6.100 na 19.975). Skladno EUROSTAT-u je stopnja brezposelnosti v marcu leta 2022 znašala 6,9 % (5,8 % g/g). Avstrija je na drugem mestu v EU po Nemčiji (5,7 %) (Federalno ministrstvo za delo 2022, str. 11).«

»Ena izmed globljih analiz, ki so možne zahvaljujoč administrativni podatkovni zbirki, je regionalna diferenciacija do ravni političnih okrožij. Obstaja veliki regionalni razpon deležev v NEET-u, od 5,8 % v Freistadtu/Zgornja Avstrija do 23,6 % na Dunaju/Innere Stadt (center). To ustreza štirikratni razliki med političnimi okrožji v Avstriji z največjo in najnižjo stopnjo.

Nizek delež se ponavadi pojavlja v ruralnih področjih, visok pa v urbanih okoljih. Razlike med spoloma so dokaj majhne po celi Avstriji. Vendar, ko se obravnava razlika med urbani in ruralnimi področji, je ponovno možno videti, da je moška mladina bolj prizadeta s problemom NEET v urbanih okoljih, **ženska mladina pa je bolj prizadeta z NEET-om v ruralnih okoljih.**

Delež NEET se prav tako spreminja odvisno od porekla migracije. Mlajše osebe, rojene v tretji državi (izven EU), so bistveno bolj prizadete s sistemsko izključenostjo v primerjavi z mladimi, ki so rojeni v Avstriji. Razlika se giblje v povprečju od 9,4 % do 36,8 % po celi državi. **Mlajše osebe, rojene v tretji državi, imajo tri in pol krat večje priložnosti, da postanejo NEET.** Razlike v stopnjah NEET po Avstriji so ponovno ogromne in se gibljejo od 26,6 % na Dunaju - Mariahilf do 70,8 % v Volkermarktu/Koroška za mlajše osebe, rojene v tretji državi.

Ko gre za razlike med urbani in ruralnimi področji, ljudje, rojeni v tretji državi, sestavljajo med 26,6 % in 70,8 %. Ti rezultati kažejo, da razlike med urbani in ruralnimi področji za migrante gredo v nasprotni smeri; med tem, ko so generalno visoke stopnje prej bile v mestu, **visoke stopnje, povezane s podskupino migrantov, so značilne za ruralna področja** (Steiner 2021, str. 189-191).«

Na podlagi podatkov, ki jih je zbral in analiziral Steiner:

- obstaja ogromen regionalni razpon deležev NEET v posamezni skupnosti,
- najmanjši delež je opažen v ruralnih področjih, večji pa je v urbanih okoljih,
- razlike med spoloma so dokaj majhne v celotni Avstriji,
- mlade ženske imajo večje tveganje za NEET v ruralnih področjih, moške mladine pa v urbanih okoljih,
- veliko je večje tveganje za najstnike, rojene v tretji državi (3,5-krat), še posebej v ruralnih področjih,
- tveganje za NEET je visoko za dekleta iz ruralnih področij, ki niso rojena v Avstriji ali v drugi državi članici EU.

Rezultati Bacherove študije (2014) prav tako kažejo, kdo je vse NEET in kakšna je njihova situacija.

In Austria, circa 78.000 giovani erano classificati come NEET (2006-2011). Questo indicatore è generalmente ciclico e le differenze stagionali sono trascurabili o insignificanti. I giovani NEET hanno maggiori probabilità di provenire dall'estero e di vivere in città. I genitori dei giovani NEET hanno una probabilità significativamente maggiore di avere un basso livello di istruzione e raramente ricoprono le posizioni professionali più elevate. I NEET più grandi (20 anni e oltre) sono prevalentemente giovani donne che svolgono principalmente gli obblighi di cura e assistenza. Circa la metà dei NEET ha abbandonato la scuola precocemente.

Imigranti druge generacije ne kažejo bistveno večjega tveganja za NEET v primerjavi z mladimi osebami iz domorodnih družin. Imigracijsko poreklo je močan dejavnik, ki vpliva na NEET med mladimi osebami prve generacije (moški in ženske). Glavni razlog (razen nizke ravni izobraževanja staršev) je to, da starši nimajo državljanstva EU. To ima posreden učinek (pomanjkanje priznanih šolskih in izobraževalnih kvalifikacij).

Dunaj ima najvišjo stopnjo NEET v Avstriji, Zgornja Avstrija pa najnižjo. Razlog za to so socio-strukturne razlike (imigracijsko ozadje, nizka raven izobraževanja in zgodnje zapuščanje šole).

Najmočnejše determinante NEET med mladimi so obvezna skrb za dom in družino (največji dejavnik), zgodnje zapuščanje šole, predhodna brezposelnost in bolezen.

Nemčija

Nemški Bundesrat opredeljuje splošno skupino NEET mladih na naslednji način: »NEET mladi na sestavlja [...] heterogeno skupino in se lahko razdeli v dve široki kategoriji: **brezposelni oziroma tisti, ki so registrirani kot brezposelni in aktivno iščejo zaposlitev ter ekonomsko neaktivni NEET, ki ne iščejo zaposlitve**. Njihova neaktivnost je lahko povzročena s številnimi dejavniki, vključno z družinskimi obveznostmi in zdravstvenimi težavami, pa tudi potrto in pomanjkanje motivacije, da se registrirajo kot brezposelni« (Bundesrat 2020).

V letu 2021 je stopnja brezposelnosti mladih v Nemčiji v povprečju znašala 4,9 % med letom. Stopnja brezposelnosti predstavlja delež brezposelnih v skupnem številu odvisne civilne delovne sile (polnopravno zaposleni, ki plačujejo prispevke ter marginalno zaposleni, državni uslužbenci, brezposelni) v posamezni starostni skupini in kaže stanje na trgu delovne sile in zaposlenosti ter na del statistike, ki se nanaša na brezposelnost. Brezposelnost med osebami starosti 15 do 25 let je večinoma posledica težav, ki nastajajo med prehodom v sistem izobraževanja in po zaključenem strokovnem usposabljanju. Med temi prehodnimi fazami prihaja do visoke ravni brezposelnosti, vendar ponavadi traja dokaj kratko.

V skupino NEET žensk spadajo osebe nemškega porekla in imigrantke, ki se borijo s težavami, kot so: nepoznavanje jezika, pomanjkanje listin, težave pri dokumentiranju profesionalnih izkušenj itn., ki so navedeni v nadaljevanju tega priročnika.

Malta

Leta 2020 je skupina mladih oseb, ki ne delajo in se ne izobražujejo, imela 4,8 tisoč žensk in 4,4 tisoč moških starosti 15 - 29 let. Populacija NEET žensk starosti 15 - 29 let se je zmanjšala v zadnjem desetletju v absolutni, predvsem pa v relativni višini (iz 14,9 % na 10,5 % v desetletju 2011 - 2020).

Nekaj večji odstotek NEET mladih živi v mestih (63 %), kot pa predmestjih (35 %). Le majhen odstotek NEET mladih oziroma 3 % prebivalstva na Malti živi v ruralnih področjih.

Delež žensk v NEET populaciji starosti 25 - 29 je neproporcionalno večji, kot pa v moški populaciji. Čeprav je odstotek žensk v ciljni populaciji Malte manjši kot polovica (46 %), ženske so več kot 65 % NEET populacije na Malti starosti 25 do 29 let.

Prepad med spoloma ostane eden izmed največjih v EU (16,8 % v letu 2021), čeprav je zaznано eno izmed največjih zmanjšanj v odstotkih v EU v zadnjem desetletju (iz 31,4 % v 2012). Nudenje brezplačne skrbi za otroke in strategija »da se delo splača« sta prispevala k tem rezultatu. Na 29,4 % v letu 2020 prepad pri zaposlovanju oseb z invalidnostjo je nad povprečjem EU (24,5 %). (Delovni dokument službi Komisije, Nacionalno poročilo za 2022, Bruselj, 23. 5. 2022)

Na Malti, enako, kot v drugih evropskih državah, **je nizka izobrazba povezana z NEET statusom in generalno slabšo povezanostjo za trg delovne sile**. Ljudje z nižjo izobrazbo (ISCED 0-2) so le 23 % ljudi starosti 25 - 29 let, med NEET mladimi je ta odstotek 52 %. Zaščita pred NEET statusom je predvsem visoka raven izobrazbe, katere delež v splošni populaciji starosti 25 - 29 let znaša 41 %, v NEET populaciji v tej starostni skupini pa 13 %.

5. DEJAVNIKI TVEGANJA

Kriza in pandemija COVID-19 sta izjemno hudo prizadela mlade ljudi. Oni so zelo ranljiva skupina, saj prehajajo iz ene življenjske faze v drugo, nimajo delovnih izkušenj, imajo neustrezno stopnjo izobrazbe ali strokovne usposobljenosti, ponavadi imajo omejeno socialno varstvo in omejena finančna sredstva.

Mlade ženske živijo v specifični situaciji; one se srečujejo z nizkimi plačami in negotovimi pogoji zaposlovanja. Nimajo ustreznih ukrepov, ki bi pomagali pri usklajevanju dela in zasebnega življenja, ob tem pa so tudi bolj dovzetne za diskriminacijo.

EUROFOUND navaja specifične dejavnike tveganja, ki lahko vplivajo na omenjeno situacijo:

1. Zdravstvene omejitve povečujejo tveganje mladih za NEET za 40 % v primerjavi z mladimi osebami brez zdravstvenih omejitev.
2. Imigracija povečuje tveganje za NEET za 70 %.
3. Nizka raven izobrazbe podvoji tveganje za NEET za mlade v primerjavi z mladimi osebami, ki so zaključili strokovno ali šolsko izobrazbo.
4. Za mlade, ki živijo v oddaljenih področjih, je 1,5-krat večja verjetnost, da bodo NEET, v primerjavi z mladimi, ki živijo v mestih srednje velikosti.
5. Mladi, ki živijo v gospodinjstvih z nizkimi prejemki, imajo povečano tveganje za NEET.
6. Mladi, ki so imeli brezposelne starše, imajo 17 % višje tveganje v primerjavi z mladimi, ki so imeli zaposlene starše.
7. Mladi, ki imajo starše z nizko izobrazbo, imajo 1,5-krat višje tveganje v primerjavi z mladimi, ki so imeli starše, ki so pridobili strokovno usposabljanje. V primerjavi z mladimi, ki so imeli starše z visoko izobrazbo, je tveganje dva krat večje.
8. Mladi z razvezanimi starši imajo 30 % višje tveganje za NEET.
(Bacher in dr. (2014), str. 48 EUROFOUND-a (2012))

Izobraževanje in kvalifikacije so sociodemografske značilnosti, ki bistveno opredeljujejo, ali je oseba NEET ali ne. To potrjujejo tudi podatki vseh partnerjev na projektu.

Le v Bolgariji 82 % mladih ne zahteva informacij glede izobraževalnih tečajev. Delež tistih, ki zahtevajo, je le 8 %. Delež mladih, ki sodelujejo pri neformalnem izobraževanju, je prav tako zelo majhen - 8 % se je udeležilo enkrat in prav toliko na nekaj tečajev. Določeni odstotek mladih ima subjektivni občutek, da izobrazba in znanje, pridobljena v šoli in na fakulteti, zadostujeta in zato ne čutijo potrebe po pridobivanju dodatnih kvalifikacij.

86 % mladih trdi, da lahko dela na računalniku, 11 % pa ne more, vendar se lahko znajde. **Ljudje, ki so navedli, da tega ne morejo dobro opravljati, vendar se lahko znajdejo, večina njih ima osnovno ali nižjo izobrazbo, romskega so porekla in večinoma živijo v vaseh.**

Drugi primer bi bile informacije, ki nam jih je posredovala Španija. Z analizo razmerja med časno naravo pogodbe in stopnjo izobrazbe zaposlenih je ugotovljeno, da se s **povečanjem stopnje izobrazbe zmanjšuje število pogodb za določen čas**. 97,5 % pogodb za ženske brez študija so začasne. Vendar, med ženskami z višjo in visoko izobrazbo (vključno z doktorsko ravni), odstotek pogodb za določen čas znaša 89,65 %.

Pravzaprav, anketa o življenjskih pogojih (LCS), prav tako opravljena v Španiji, kaže, da **plače rastejo s povečanjem ravni izobrazbe**, pri tem pa je več kot 50 % ljudi z osnovno izobrazbo ali manj v najnižjih kvintilih prihodkov. Skladno OECD-ju, nizko kvalificirane NEET osebe so še posebej izpostavljene tveganju, da trajno zapustijo trg delovne sile (OECD (2016).

V Italiji, zapuščanje šole ali ostanek v procesu izobraževanja ter pridobljene spretnosti in poznejše izbire so predvsem **opredeljeni s socioekonomskim in družinskim okoljem**. Izobraževalne kvalifikacije staršev močno opredeljujejo šolski uspeh in ostanek v sistemu izobraževanja in usposabljanja. Zapuščanje šole prizadene 22,7 % mladih, ki imajo starše z najmanj nižjo srednjo izobrazbo, 5,9 % tistih, ki imajo starše z višjo srednjo izobrazbo ter 2,3 % mladih, ki imajo starše z visoko izobrazbo (Giannoli, 2021; ISTAT, 2021).

Problem zgodnjega prenehanja šolanja ne prizadene le Španije ali Italije, temveč tudi drugih držav, ki so tukaj obravnavane.

Iz izobraževalnega vidika so imigranti in romska skupnost zelo ranljive skupine. Samo v Španiji 64,4 % romskih fantov in deklet starosti 16 do 24 let ni zaključilo obveznega srednjega izobraževanja, kar pomeni, da sploh niso zaključili obveznega izobraževanja. V Italiji je stopnja zgodnjega prenehanja šolanja med mladimi z neitalijanskim državljanstvom več kot trikrat večja v primerjavi z Italijani: 35,4 % v primerjavi z 11,0 %.

V tem kontekstu je problematično tudi **izobraževanje na daljavo**, ki se je široko uporabljalo med pandemijo COVID-19. Srednjeročni učinki te akcije izpostavljajo tveganje nadaljnega povečanja neenakosti, še posebej za otroke, ki imajo otežen dostop do digitalnega izobraževanja, na primer za romske otroke. To povzroča poglobljanje izključenosti in diskriminacije.

Drugi dejavnik tveganja je **dolgotrajna brezposelnost**. Ljudje, ki so dolgo brezposelni, imajo več težav pri iskanju službe, saj izgubijo motivacijo, samozavest in spretnosti. Delodajalci si mogoče ne bodo želeli zaposliti takšne osebe. Dolga obdobja brezposelnosti povzročajo povečano tveganje za revščino, socialno izključenost in celo zdravstvene težave.

Razen dolgotrajne brezposelnosti je opazen tudi problem **podedovane (generacijske) brezposelnosti**. V tej skupini je majhna verjetnost, da te osebe spremenijo svoje stališče do zaposlitve. Takšni ljudje živijo na račun drugih in si tega ne želijo spremeniti. Za nekatere mlade ljudi je beseda »brezposeln« postala sinonim za poklic, ki jim lahko zagotovi prihodke brez potrebe za delom.

Vsaka mlada oseba se ne odloča za dolgotrajno brezposelnost. Samo v Bolgariji skoraj 50 % njih išče zaposlitev, vendar je ne more najti. Takšna situacija večinoma prizadene **ljudi iz majhnih mest in vasi**. Situacija je podobna tudi v drugih državah, ki so vključene v to študijo. Takšna težava pri iskanju zaposlitve bistveno povečuje tveganje za vstop ali ostanek v NEET skupini.

Prezgodnje starševstvo in samohranilno starševstvo sta prav tako bistvena dejavnika tveganja. V večini primerov prezgodnje starševstvo neizogibno povzroča prenehanje šolanja, zmanjšanje kvalifikacij in otežen začetek na trgu delovne sile, tudi tedaj, ko otrok doseže tista leta, ko se lahko vključi v sistemsko varstvo. Vendar to ni edini dejavnik tveganja za NEET. Na to vpliva tudi skrb za otroke sama. Dvojni stres ohranitve in/ali pridobitve zaposlitve na trgu in pomanjkanje delitve odgovornosti v gospodinjstvu povečujeta neenakopravnost spolov in krepita NEET fenomen.

V številnih državah je bistveno tveganje za ženske za ostanek v NEET skupini **obveznost skrbi za otroke in druge bližnje osebe (bolne, stare)**. Skorajda je na kulturološki ravni sprejeto, da je to obveznost žensk. To, na primer, potrjujejo podatki, ki jih je posredoval italijanski partner. Tu vsaka tretja ženska navaja družinske razloge kot motivacijo za prenehanje zaposlitve (33,6 % bistven razlog za ženske in le 2,9 % za moške – Save Children, 2021). Takšno stanje povzroča manjše profesionalne izkušnje med mladimi ženskami in povečano tveganje za vrnitev ali vstop na trg delovne sile. Podatki na Poljskem iz obdobja pandemije enako dobro ponazarjajo ta fenomen. V tretjem kvartalu leta 2021, zaradi družinskih obveznosti v zvezi z vodenjem gospodinjstva, je 1,3 % brezposelnih moških in 13,3 % žensk ostalo ekonomsko neaktivno.

Neenakost plač je pogosto prevladujoči argument za sklep, da skrbite za druge namesto zaposlitve. V številnih sektorjih so ženske manj plačane v primerjavi z moškimi za enako delo. Ta težava se prav tako poglobi tedaj, ko na svet pride otrok. Par mora skleniti, kateri izmed staršev naj pusti službo ali naj poišče službo s skrajšanim delovnim časom. Tudi s preprostim ekonomskim izračunom se bo par odpovedal deli z nižjimi prejemki in tako ustvarja začarani krog, ki stremi k temu, da ženske izključi iz trga delovne sile« (Save the Children, 2022, str. 19).

Dodatni vidik, ki krepki izključevanje iz trga delovne sile v korist skrbi za druge, so **t.i. socialni transferji**. Na to sta opozorili Poljska in Slovenija. Na Poljskem se večina ženska te starostne skupine ne vrača v službo po porodu. To je še posebej vidno v statistiki za ženske, ki imajo dva ali več otrok. V Sloveniji omenjene transferje prejemajo ljudje, ki nimajo zadostnih finančnih sredstev. Socialni sistem jim zagotavlja vire, ki so včasih tudi večji v primerjavi z minimalnim zaslužkom, ki bi ga prejeli za poln delovni čas. Zaradi tega nimajo motivacije, da to spremenijo.

Dejavnik tveganja je nezmožnost stalne zaposlitve s polnim delovnim časom s pogodbo in socialnim zavarovanjem. Poljski partner neposredno nakazuje to tveganje. Ljudje iz ruralnih okolij in majhnih mest, slabo izobraženi, večinoma opravljajo preprosta ročna ali storitvena dela, pogosto s **t.i. neugodnimi pogodbami (podjemna pogodba) ali brez kakršne koli pogodbe**. Podobna situacija je zaznana tudi v Španiji. Sezonski delavci, pogosto ženske, se imenujejo »multi-

delavci«. Pozimi imajo pogodbe na uro za delo v šolskih menzah ali službah za čiščenje, poleti pa se preselijo v hotelirstvo in gostinstvo. One zaradi nuje sprejemajo omenjena dela, kar zgolj poglobi NEET problem.

Psihološki simptomi v zvezi s pandemijo COVID-19 so prav tako bistven problem. V Španiji, v raziskavi duševnega zdravja Centra za sociološke raziskave (2021), se pogosto ali dokaj pogosto navaja: občutek brezupnosti glede prihodnosti (24,9 %), veliko zaskrbljenost za številne zadeve, na katere nimajo vpliva (24,5 %), tesnobo (22,1 %), občutek preobremenjenosti in stresa (21,8 %), žalost ali depresijo (19,8 %), osamljenost (17,2 %), tesnobo ali strah (15,7 %), ter razdražljivost, jezo, bes ali agresijo (13,8 %). Ob tem je 15,8 % prebivalstva priglasilo, da je doživelo napade panike, od tega pa so 22 % bile ženske, 9,4 % pa moški. To je zelo pomemben dejavnik, ki prispeva k poglobljanju težav NEET mladih, vključno z ženskami. Druge države so prav tako priglasile podobne težave.

Zadnji dejavnik, ki ga je treba omeniti, je pomanjkanje dostopa do NEET mladih v začetni fazi njihove aktivacije. Za ta namen se ponavadi **uporabljajo tradicionalne metode za identifikacijo in vzpostavo stika z le-temi**. Vendar, ta metoda ne zadošča. Zaradi tega številni med njimi sploh niso obveščeni o možnostih, ki jih nudijo razne institucije in pisarne. Kot posledica tega nimajo motivacije za aktivnost na trgu delovne sile.

6. OVIRE PRI DOSTOPU DO IZOBRAŽEVANJA IN ZAPOSLOVANJA

Ovire pri dostopu do izobraževanja in zaposlovanja, ki so zaznane pri posameznih projektnih partnerjih, se delno prekrivajo z informacijami, ki so navedene v opisu NEET profila in dejavnikov tveganja v predhodnih delih priročnika. Z namenom, da se te informacije ne bi podvajale, tukaj bodo opisane le tiste, ki niso bile predhodno omenjene.

Specifične ovire, ki izhajajo iz pripadnosti manjšinam in etničnim skupinam ter v zvezi z imigracijo

Te ovire se nanašajo na osebni, družinski, socialni in kulturni status mladih žensk, ki začenjajo iz položaja neenakosti, saj se srečujejo z večjimi dejavniki izključenosti, kar večkrat povečuje težave pri dostopu do izobraževanja in zaposlovanja.

V Bolgariji, na Vračanskem področju, je ta ovira še posebej vidna glede statusa Rominj. Ne glede na napore za vključitev romske skupnosti še naprej obstaja ekstremna revščina, brezposelnost, nizka raven izobrazbe v posameznih šolah in razredih, neustrezni pogoji za bivanje, slabo zdravje in duševno stanje v delih romske populacije, kar predstavnike teh skupnosti postavlja v neenakopraven položaj v razmerju do drugih.

Skladno raziskava, ki jih je opravil SILC 2017, NSI, Institut za tržno ekonomijo, najbolj neaktivni so mladi v starostni skupini 25 - 29 let. Hkrati je veliko več neaktivnih žensk v starostni skupini 15 do 19 let, **kar je verjetno posledica nepripravljenosti posameznih etničnih skupin, še posebej Romov, da starejšim otrokom dovolijo obiskovanje šole.**

To potrjuje tudi statistika, ki jo je posredoval španski partner. **Rominje imajo težave pri pridobivanju izobrazbe in so pogosto bolj nepismene v primerjavi z Romi.** Manj je Rominj, ki pridobivajo obvezno srednjo izobrazbo, v primerjavi z moškimi, 15,5 % v primerjavi z 19 %. Nepismenost prizadene 13,8 % Rominj v primerjavi s 5,6 % moških. Ta stopnja znaša 2 % za ženske v splošni populaciji (Fundacija Secretariado Gitano (2019)).

V Bolgariji praktično vsaka mlada oseba (98 %) ima svoj mobilni telefon, njih 80 % pa ima računalnik in dostop do spleta na domu (92 %). Vendar, ko gre za romsko mladino, se situacija bistveno spremeni. **73 % mladih Romov nima računalnika, kar resno vpliva, na primer, na razvoj kompetenc, ki so bistvene in pomembne na trgu delovne sile.**

Položaj mladih žensk otežuje njihova lastna kultura in tradicionalna vzgoja. To kažejo, na primer, razlogi za prenehanje šolanja, ki jih navaja Španija, oziroma: družinski razlogi (zakonska zveza, družinske obveznosti, selitev ali pritisk družine), z bistvenimi razlikami med ženskami in moškimi: 42,7 % deklet zapusti šolo, v primerjavi z le 14,9 % fantov.

V posebni situaciji so ženske, ki so **emigrirale** iz svoje države (ponavadi z možem/partnerjem, ki je emigriral zaradi dela) in so se znašle v tujem kraju. Prva težava, s katero se soočajo, je to, **da nimajo dokumentov**. Slovenija odlično opisuje to situacijo. Za pridobitev delovnega dovoljenja mora tujec najti delodajalca v Sloveniji. Ali bo našel delodajalca, ki je pripravljen zaposliti ga, je odvisno od tega, iz katere države prihaja. Od tega je odvisen tudi postopek pridobitve dovoljenja za bivanje in delo. Zaradi tega številne ženske, ki prihajajo v Slovenijo za svojimi zakonci, ostanejo doma, saj ne morejo hitro najti službe in pridobiti dovoljenja in bivanja. Dejstvo, da nimajo ustreznih dokumentov, jih zapre v stanovanju in jih socialno izključi.

Težava tega, da nimajo dokumentov, je bolj raznovrstne narave. Ko gre za Nemčijo, začasno se prizna le 8,2 % vseh certifikatov o strokovnem usposabljanju in 21,5 % vseh študij ali doktorskih certifikatov, ki so na voljo tukaj obravnavani ciljni skupini in ki se je preselila v Nemčijo, od tega pa se 40,1 % šteje za »delno ekvivalentne« (BAMF 2018). Največja ovira je dejstvo, da le 16,6 % priseljenec s strokovno izobrazbo sploh zahteva priznavanje certifikatov. Več kot ena tretjina anketiranih je povedala, da ne ve kako in kje se prijaviti. Poleg tega skoraj 30 % njih meni, da priznanje ni bistveno, 12,8 % njih pa meni, da je preveč birokratsko. Kar je še hujše, včasih se od države do države uporabljajo različni predpisi, obveznosti in pogoji za priznavanje, stroški pa, ki jih je treba plačati, »nekateri ljudi preprosto odvrta« (BAMF 2018).

Naslednja ovira za imigrante je **jezikovna ovira**. Da bi lahko delal, vsak mora vsaj na osnovni ravni razumeti jezik države, v kateri biva, saj se delovni proces, varstvo pri delu in drugi procesi izvajajo prav v tem konkretnem jeziku. Znanje jezika (npr. v Nemčiji ali Sloveniji) se potrjuje z opravljanjem izpita. Ponavadi ga opravljajo moški, ki začnejo delati. Ženske se za ta izpit odločajo dosti bolj poredko ali nikoli.

Tudi Nemčija opozarja na podobno težavo. V raziskavi BAMF-a o združitvi družine skoraj dve tretjini oseb, ki iščejo zaposlitev in 56,6 % zaposlenih oseb vidi »neznanje jezika« kot oviro za pridobitev polne zaposlitve. (BAMF 2018).

Ženske, ki prihajajo v državo za svojimi partnerji/zakonci, najprej iščejo podporo v svoji migrantski skupnosti. **Posledica tega je, da one sploh ne poskušajo naučiti se jezika**. Mogoče začnejo z učenjem jezika, ko otroci začnejo obiskovati šolo, temu pa ni vedno tako. Zaradi tega imajo težave pri udeležbi v vsakodnevnem družbenem življenju. Njihovi partnerji, prijatelji in svojci in celo otroci morajo iti z njimi v šolo, k zdravniku in po administrativnih službah, da bi jim pomagali pri sporazumevanju.

Ljudje, ki imajo težave z jezikom, lahko obiskujejo različne tečaje jezika. **O tem najpogosteje žal niso obveščeni**. To je še posebej problematično pri tistih, ki ne poznajo nobenega jezika razen maternega in zaradi tega ne prejemaajo niti elementarnih informacij, saj se le-te nudijo v jeziku, ki ga ne poznajo.

Ob tem je dostop do tečajev jezika za ženske imigrantke z mlajšimi otroki odvisen tudi od **potrditve, da skrbi za otroke**. V primeru, da takšne potrditve ni, ženska nima možnosti in motivacije za udeležbo pri takšni vrsti podpore, tudi v primeru, ko je učenje jezika nujen pogoj za ostanek v posamezni državi.

Ženske, ki se ne učijo ali ne govorijo jezika države, v kateri se nahajajo, pogosto tako postopajo ne le zato, ker niso seznanjene z obstojem omenjenih tečajev, temveč tudi zato, ker jim njihovo **kulturno okolje** ne dovoljuje aktivno udeležbo v družbenem in javnem življenju te države. V posameznih kulturah ženskam ni dovoljeno zapuščati doma z drugimi ženskami, ki niso del njihove skupnosti. Morajo biti doma in skrbeti za svoje otroke. Na primer, ko pridejo v Slovenijo, rodijo 2 -3 otroke, ki dobijo slovensko državljanstvo in številni med temi otroki ostanejo doma, dokler po zakonu nimajo obveznosti obiskovati vrtca/šole. Vendar, lahko se zgodi, da celo, ko otroci začnejo obiskovati šolo, ženske še naprej ne iščejo zaposlitve (na primer, zaradi jezikovnih omejitev).

Bistvena težava je **nasilje**, ki se včasih izvaja pod krinko verskih postopkov. Jasen primer je podala slovenska partnerka: »mož udeleženke je prišel na tečaj slovenskega jezika na zavodu za zaposlovanje in ko je zagledal, da ona sedi v istem razredu z drugimi moškimi, je pobesnel in jo na silo odpeljal domov«. Ta situacija kaže podrejenost žensk (v posameznih kulturah) glede na moške. Ženske starosti 25 - 29 let (in tudi starejše in mlajše) so tukaj še posebej ranljive, saj imajo tendenco, da dovoljujejo moškim, da jih trpinčijo, zaradi skrbi za svoje otroke in varnost le-teh. Njihova integracija v družbo in okolje je pogosto odvisna od »dobre volje« njihovih partnerjev in njihove pripravljenosti, da se odpovejo popolnemu nadzoru nad svojimi partnerkami ter od njihovega družbenega statusa in sposobnosti, da preživljajo svojo družino.

Številne imigrantke **nimajo kakršnih koli delovnih izkušenj** in ga sploh ne morejo pridobiti, saj se srečujejo z jezikovnimi in kulturološkimi ovirami, ki jim preprečujejo normalen vstop na trg delovne sile. Zahtevno je oceniti to število, vendar v sami Sloveniji približne vrednosti govorijo, da gre za približno tisoč takšnih žensk v Obalno-kraški regiji.

Pomanjkanje delovnih izkušenj dodatno otežuje potreba glede pridobivanja dodatnih kvalifikacij, nujnih za opravljanje posameznega poklica. V Nemčiji, na primer, segmenti zaposlovanja, za katere so ženske najbolj zainteresirane (npr. učitelji in zdravstveni delavci), zahtevajo dolge procese usposabljanja po pridobitvi kvalifikacij. Ženske, ki imajo kvalifikacije, pridobljene v svoji državi, jih ne uporabljajo, saj jim dodatno usposabljanje ustvarja preveliko obremenitev.

Bistvena ovira je **problem žensk imigrantk, ki prosijo za azil**. Malta je temu posvetila posebno pozornost (čeprev je ni omenil vsak partner). V tem smislu, na primer, ženske iz podsaharske Afrike imajo nizke stopnje udeležbe na trgu delovne sile zaradi ovir v zvezi s spolom, vključno z dostopno podporo glede skrbi za otroke. To so večinoma ženske, ki prosijo za azil in imajo druge ovire glede dostopa do zaposlovanja, kot so: pomanjkanje domicilnih delovnih izkušenj, jezikovne ovire, pomanjkanje spretnosti za pogovor o zaposlitvi, pomanjkanje lokalnih referenc, pomanjkanje kvalifikacij ali težave s priznavanjem tujih kvalifikacij.

Razen navedenih izzivov in ovir se ženske imigrantke soočajo z drugimi situacijami, ki pogosto povzročajo eksploatacijo in trpinčenje, kot so dolg delovni čas, nizke plače, neregularno delo in negotovi pogoji za tiste, ki delajo brez delovnega dovoljenja.

Nizka ali nobena izobrazba, nezadostne kompetence in pomanjkanje dostopa do usposabljanja.

Brez ustreznega usposabljanja **mlade ženske nimajo ustreznih kvalifikacij** za vstop na trg delovne sile in opravljanje dela, ki ga zahtevajo podjetja. Zaradi tega jim je težje najti službo, če pa jo najdejo, bodo imele manj zadovoljive delovne pogoje skladno svojim kvalifikacijam.

Izobraževanje žensk je posebnega pomena iz vidika tehnološke revolucije. **Pomanjkanje ali pomanjkljiv dostop do digitalnega usposabljanja**, spleta in ustreznih naprav jih postavlja v neugoden položaj na trgu delovne sile, ki zahteva te spretnosti.

Mlade brezposelne ženske ponavadi nimajo delovnih pogojev za delo v deficitarnih poklicih, ki zahtevajo ustrezno usposabljanje in kvalifikacije. To zahteva finančne in časovne stroške, ki si jih pogosto ne morejo privoščiti.

Velik izziv je vzdrževanje motivacije za izobraževanje in pridobivanje kvalifikacij, ki bo **minimiziralo pomanjkanje spretnosti, ki so nujne na trgu delovne sile**. Z namenom povečanja te motivacije je nujno sodelovanje z delodajalci, ki bodo ugotovili, kakšne zaposlence potrebujejo, za tem pa prilagajanje ponudbe usposabljanj tem zahtevam glede usposabljanja samega ter glede dostopa do teh usposabljanj.

Ozemeljske neenakosti

Mlade ženske, ki živijo v majhnih mestih, predmestjih in ruralnih področjih, pogosto imajo dosti težji dostop do informacij o usposabljanjih ali tečajih, ki bi lahko spremenili njihovo situacijo na trgu delovne sile. To potrjujejo, na primer, podatki o tečajih strokovne kvalifikacije, ki so izpeljani pri DP BGCPO v letu 2021 (v Bolgariji). Pri ponujenem usposabljanju je sodelovalo skupaj 90 mladih žensk, kar je le 8,5 % skupnega števila vključenih brezposelnih oseb. Tisti, ki so imeli koristi od storitev usposabljanja, prihajajo iz velikih urbanih področij, kjer je dostop do informacij, smernic in storitev, ki so namenjeni mladim ženskam, večji.

Negativno stališče delodajalca in pomanjkanje spretnosti, ki bi bile privlačne za delodajalce

V Bolgariji sektor majhnih in srednjih podjetij posebno ne ceni prednosti usposabljanja na delovnem mestu in le nerad sprejema mlade ljudi, ki so nedavno pridobili strokovne kvalifikacije na stažiranje in prakso.

Po drugi strani, Malta ima omejene človeške vire in zaradi tega si domicilno prebivalstvo Malte več ne želi delovnih mest t.i. nižjega razreda. Hkrati, dela, ki zahtevajo visoke kvalifikacije (še posebej tehnične), ne gredo od rok domicilnemu prebivalstvu Malte, saj nima nujnih spretnosti. Tukaj predvsem gre za študente, vendar zadostuje to uporabiti na situacijo žensk iz NEET skupine, za katere ta ovira postane nepremagljiva v primeru, ko ni sistemske podpore.

V vseh državah je bistvena ovira pomanjkanje spretnosti, ki se ne učijo v šolah, kot so sodelovanje, ustna ali pisna komunikacija, kritično razmišljanje, ustvarjalnost, timsko delo. To so vidiki, ki jim podjetja posvečajo posebno pozornost in ki jih mlade ženske, ki iščejo zaposlitev, večinoma nimajo.

Prav tako je bistveno omeniti, da mlade ženske zelo pogosto vstopajo na trg delovne sile brez praktične uporabe znanja, pridobljenega med šolanjem/usposabljanjem. Po drugi strani večina delodajalcev pričakuje od njih, da imajo nujne praktične izkušnje v trenutku, ko jih zaposlujejo.

Pomanjkanje izkušenj

Na trgu delovne sile, kjer je veliko več kandidatov, kot pa prostih delovnih mest, ljudje z manj izkušenj so v neposredni konkurenci z bolj izkušenimi delavci. Torej, na začetku samem so v položaju poražencev.

Posamezne sistemske rešitve le slabšajo ta problem. Na primer, profesionalne izkušnje mladih v Sloveniji so relativne. Slovenski zakon dovoljuje mladim osebam delo preko študentskega servisa, dokler ne zaključijo šolanja (vse dokler imajo status srednješolcev ali študentov in so stari med 15 in 26 let). To delo se plačuje preko študentske napotnice. Čeprav se dela in se plačujejo ustrezni prispevki v nacionalni sistem, ta oblika dela se ne šteje za delovne izkušnje. Tako mlade ženske, ki iščejo zaposlitev, ne glede na svoje izkušnje, le-teh ne morejo predstaviti, saj niso priznane. Zato začena v položaju osebe, ki nima nobenih delovnih izkušenj.

Razen tega nekateri ljudje namenoma odlagajo študij, saj jim se več splača delati preko študentskega servisa. Iz tega izhaja, da ti ljudje prvič vstopajo na trg delovne sile kot iskalci zaposlitev, tudi za tem, ko dopolnijo 26 let starosti.

Težave pri prehodu iz procesa šolanja v zaposlitev

Mlade ženske se ponavadi zadnje zaposlujejo, prve pa odpuščajo. Njihov dostop do trga delovne sile ima lastnost visoke negotovosti in nestabilnosti zaposlitve, kar povečuje tveganje socialne izključenosti.

Pomanjkanje mobilnosti

Geografski položaj pogosto vpliva na pojav **ovir v zvezi z mobilnostjo**. Italijanski partner to jasno izpostavlja. V regiji Molize dominirajo gorski in hriboviti tereni. Edina avtocesta skozi Molize gre le po obali, železniško omrežje in omrežje javnega prevoza pa nista kaj posebej razvita. Ob tem je regija Molize razdrobljena na velikem ozemlju. To je omrežje majhnih mest/vasi, ki se nahajajo na hri-

bih. Prevoz z vlakom in avtobusom je zagotovljen le v konicah. Izven tega časa javni prevoz ni pogost in pravočasen. To močno omejuje mobilnost znotraj regije, celo med sosednimi vasmi. Obalno področje ima boljši dostop do transporta zahvaljujoč bolj razviti avtocestni in železniški infrastrukturi.

Tudi ženske v Sloveniji čutijo to oviro. Regijo, vključeno v projekt, karakterizira dejstvo, da je večina prebivalstva skoncentrirana v štirih primorskih občinah, ki imajo široko omrežje manjših vasi in krajev. Pomanjkljivost je zelo slaba povezanost z javnim prevozom. V posameznih krajih sploh ni avtobusnih linij ali pa so le ob delavnikih. Včasih je edina možnost šolski avtobus. Zaradi tega v številnih krajih v notranjosti ženske ne morejo priti v službo, razen, ko imajo vozniško dovoljenje in avto.

Tukaj sta omenjeni le dve državi, vendar je ta problem bistveno bolj razširjen in bi bilo treba obravnavati ga kot oviro pri dostopu do izobraževanja in zaposlovanja.

Otežen dostop do NEET žensk

NEET ženske pogosto delujejo izven sistema. Nikjer niso registrirane in so zato preprosto izven dosega informacij, ki bi lahko bile v zvezi z njimi. Italijanski partner je to dobro opisal: »Da bi opazili NEET, morate oditi v vaško gostilno, športni klub ali klub ljubiteljev psov in konjev.«

Slovenski partner prav tako izpostavlja ovire pri dostopu do NEET žensk. Po njegovih besedah, poskus, da se pride do njih on-line, ne zadostuje in ne pomaga na kakršen koli način, še posebej, če se nanje obračate v jeziku ali preko spletnih strani, ki jih ciljna skupina ne razume ali niti digitalno napredna v zadostni meri.

Neustrezen odnos zavoda za zaposlovanje

Nekateri projektni partnerji poudarjajo oviro, ki izhaja iz neugodnega odnosa zavoda za zaposlovanje. Oštevajo se, da zaradi pasivnega stališča niso preveč koristni za mlade. Oni se bolj ukvarjajo s posredovanjem, kot pa zares nudijo pomoč pri zagotavljanju podpore.

To je zelo vidno, na primer, v Italiji. Tečajji usposabljanj, ki jih nudijo zavodi za zaposlovanje, so pogosto neučinkoviti, saj ne nudijo usposabljanja, ki izpolnjuje zahteve trga delovne sile. Zaradi tega sploh niso zanimivi za delodajalce. Številni mladi se, po zaključku izobraževanja, znajdejo ujeti med usposabljanjem in zahtevo, da imajo najmanj eno ali dve leti delovnih izkušenj, da bi se kvalificirali za katero koli delovno mesto (Castagna, 2022).

Diskriminacija na podlagi spola

Stalna rast brezposelnosti med ekonomsko krizo je opravičevala večjo družbeno »toleranco«
diskriminacije na podlagi spola, starosti ali porekla. Nekateri delodajalci menijo, da so ženske manj zaželeni delavci zaradi nosečnosti, poroda, materinstva, časovnega neujemanja (zaradi skrbi za starejše, otroke ali osebe z invalidnostjo) ali preprosto zato, ker se ženske nahajajo v reproduktivnem obdobju. To težavo je še posebej poudaril španski partner.

Usklajevanje dela in družinskega življenja

Številne ženske ne iščejo zaposlitve zaradi družinskih obveznosti, saj bi jim bilo zahtevno najti službo, ki bi jim omogočila, da delajo, na primer, pol delovnega časa, zjutraj in popoldne. Še posebej mlade mame ali ženske, ki negujejo otroke, bolnike ali starejše družinske člane, potrebujejo ali fleksibilen delovni čas ali podporo pri skrbi za osebe, ki jih preživljajo, tudi čez praznike ali letni dopust. Glede na to, da jim sistem tega ne omogoča, se odločajo, da ostanejo doma namesto profesionalnega razvoja.

Velike razdalje med krajem prebivališča in službo so prav tako resna ovira pri usklajevanju dela in družinskega življenja. Ženske, ki imajo otroke ali druge osebe, ki jih preživljajo in za katere skrbijo, si ne morejo privoščiti dolgih potovanj. Zaradi tega so omejene na iskanje zaposlitve v neposredni bližini kraja prebivališča.

V tem primeru se ne moremo izogniti nezadostnemu dostopu do jaslic, vrtcev ali drugih oblik skrbi za otroke, še posebej tiste, ki so mlajši kot 3 leta. Ta problem se nanaša tudi na ženske imigrantke. Pomanjkanje fleksibilnih ponudb za zaposlitev s skrajšanim delovnim časom v smislu kvalifikacij in zaposlovanja za migrante je ovira za omenjene ženske in dodatno pogloblja njihovo izključenost.

Tradicionalni model vzgoje

Čeprav je tradicionalni obrazec vzgoje, kjer je mati ostajala doma, oče pa služil, teoretično bistveno slabši, so nekatere države izpostavile tudi to oviro. Ta tendenca ni pogosta, pa vseeno obstaja.

Na primer, Malta je, pri analizi položaja žensk, zaznala bistven vpliv staršev glede tega. Večina udeležencev je izjavila, da ima tradicionalen družinski aranžma. Oče je hranilec, mati pa skrbi za dom. To neposredno vpliva na to, kako mlade ženske razumejo trg delovne sile in priložnosti za kariero.

Ovire na osebni ravni

Čeprav tudi NEET mladi imajo potencial za študij, oni si pogosto ne želijo nadaljevati, saj izobraževalni sistem ni skladen njihovim potrebam. To neposredno vpliva na njihovo **motivacijo in dejavnosti v tej smeri**. Posledica tega je, da nimajo profesionalnih priložnosti in načrtov za prihodnost.

Nizko samospoštovanje in pomanjkanje samozavesti sta prav tako lahko ovira. Zaradi nezadostnih kompetenc NEET ženske se nerad poskušajo zaposliti v sodobnih sektorjih, čeprav bi le-ti zanje bili na dolgi rok bolj atraktivni in bi nudili večje možnosti za napredovanje. Ta dejavnik je prav tako lahko odločilen v kontekstu želje ali pripravljenosti za ustanovitev lastnega posla, namesto dela za drugo osebo.

7. POTREBE CILJNE SKUPINE

Obstaja več kot 7 milijonov mladih ljudi po celi EU, ki niso zaposleni, ne izobražujejo se in se ne usposablajo za kateri koli poklic. Številni med njimi so imigranti ali prihajajo iz revnih okolij. To je zelo raznolika skupina, ki potrebuje veliko tega in za katero je nujno zadovoljiti številne potrebe.

Za spremembo situacije NEET žensk v starostni skupini 25 - 29 let je nujna sprememba pristopa pri delu z njimi, ki naj bi bila utemeljena v integriteti, personalizaciji in vodilni in aktivni vlogi mlade ženske, da bi ona prevzela odgovornost za lastno življenje, ne glede na to, v kakšni situaciji se trenutno nahaja.

Treba jim je pomagati, **da prepoznajo svoje spretnosti in sposobnosti, med tem, ko krepijo samospoštovanje in motivacijo za delovanje.** To bi jim pomagalo, da odkrijejo nove načine za doseganje avtonomije in profesionalne in osebne izurjenosti.

Nujno je zadovoljiti potrebo glede **celovite in individualizirane podpore**, ki pomaga pri usklajevanju poslovnega in družinskega življenja, vključno s skrbjo za otroke in druge osebe, ki jih preživlja. To je treba zagotoviti že v fazi dodatnega izobraževanja ali z uporabo različnih tečajev za usposabljanje. Ta podpora bi lahko bila, na primer, v obliki plačevanja vrtca, menze, knjižnice z igračami, zaposlovanja tretjih oseb in podobno. Seveda, s podporo je treba nadaljevati tudi v obdobju, ko vstopajo na trg delovne sile.

Ob tem bi bilo treba osredotočiti se tudi na potrebo **sistemske spremembe načina življenja**, ki naj se ne bi osredotočala le na vzgojo otrok in družinsko življenje, še posebej, ko je podprta z dodatnimi socialnimi transferji, ki posledično oddaljujejo te ženske od profesionalnega življenja. Čim dlje skrbijo za družino, težje jim je vstopiti ali se vrniti na trg delovne sile. Njihove kvalifikacije in spretnosti postajajo vse manj privlačne potencialnemu delodajalcu. Zaradi tega, ko otroci odrastejo, izgubijo družbeno podporo in začenjajo svojo kariero od začetka. Ne morejo nadomestiti izgubljenega leta, kar vpliva tudi na kakovost njihovega življenja ali na finančna sredstva, s katerimi bo razpolagala v starejših letih. Zato bi bilo potrebno te ženske podpirati v vsaki fazi njihovega življenja in jih podpirati, da nadaljujejo z učenjem, usposabljanjem in izpopolnjevanjem svojega znanja in spretnosti, ki jim lahko zagotovijo boljši začetni položaj na trgu delovne sile, s tem pa tudi boljšo kakovost življenja.

Strokovnjakom je težko priti do številnih NEET žensk, na primer, zaradi tega, ker niso vpisane v registre zavoda za zaposlovanje ali zaradi uporabe zastarelih metod zaposlovanja za programe usposabljanja. Dodatni vidik je nezaupanje te skupine v uradnike, ki nudijo različne oblike podpore. Zato je nujno **zaposliti strokovnjake, ki razumejo specifične težave, s katerimi se srečujejo NEET ženske, z namenom lažjega uvajanja razumevanja in izgradnje motivacije za spremembe.** V primeru manjšinskih, etničnih ali imigrantskih skupin obstaja potreba glede vključitve mediatorjev, mentorjev ali drugih ljudi, ki bodo za te mlade osebe »avtoritete«. To jim bo olajšalo vključitev v proces spremembe svojega življenja, še posebej tedaj, ko to zahteva vložitev določenega napora.

Ob tem je izjemno pomembno zadovoljiti potrebo glede **dviga zavesti družbe**. Pozornost je treba usmeriti na kulturo, ki pospešuje dejansko enakost med ženskami in moškimi, brez rasizma in predsodkov, saj je to bistveno za odstranjevanje ovir in neenakosti, s katerimi se srečujejo ženske. Dviganje zavesti naj bo usmerjeno na vse družbene plasti z namenom odprave predsodkov, ki povzročajo feminizacijo in racionalizacijo sektorjev s slabšimi delovnimi pogoji in celo izključitev žensk iz izobraževalnega sistema, pozneje pa iz profesionalnega dela.

Molte delle esigenze di questo gruppo target sono già state affrontate nei capitoli precedenti, soprattutto quando si sono analizzati i fattori di rischio e le barriere affrontate dalle donne NEET. Per non duplicare i contenuti, di seguito verranno citati solo brevemente.

1. Olajševanje učenja jezika za ženske imigrantke in integracija žensk imigrantk v okolje v državi, v kateri se nahajajo.
2. Razumna finančna podpora. V primeru, ko ženska prejema različne vrste socialnih transferjev, naj le-te ne bi izgubila ob vstopu na trg delovne sile. Namesto pospeševanja takšno pravilo otežuje sklep o zaposlovanju.
3. Zagotavljanje mobilnosti, npr. skozi tečaje vožnje in možnost najema avtomobila, da bi ženske imele možnost zaposlovanja v mestih, ki so oddaljena od kraja prebivališča.
4. Administrativna podpora, še posebej v primeru imigrantk, ki potrebujejo delovno dovoljenje, dovoljenje za bivanje itn.
5. Prilagajanje usposabljanja in izobraževanja zahtevam aktualnega trga delovne sile, vključno z večjim zanimanjem in vključevanjem poslovnega sveta v sistem izobraževanja, da bi se mladi izobraževali na področjih, ki so zaželena na trgu delovne sile.
6. Spodbujanje mladih žensk za pridobivanje tehničnih in digitalnih spretnosti.
7. Izgradnja zavesti o izobraževanju in pridobivanju novih spretnosti v kontekstu vpliva na lastno življenje in kakovost le-tega.
8. Izgradnja psiholoških kompetenc, ki olajšujejo spopadanje s stresom, padci, neuspehi, kar bo vplivalo na motivacijo za spremembo.
9. Sprememba pristopa »uradnika in pisarn« k problemom mladih žensk v tej NEET skupini.

8. KONČNI SKLEPI

V okviru priročnika - profil uporabnikov in njihove ovire - je bila analizirana situacija NEET žensk starosti 25 do 29 let v različnih državah, ki jih predstavljajo posamezni projektni partnerji. Kdo vse spada v NEET, bistveno opredeljujejo težave, s katerimi se bori posamezna država v Evropi. Za nekatere bodo to NEET ženske romskega porekla, za druge ženske imigrantskega porekla, za tretje pa bodo to preprosto mladi ljudje, ki so zapustili šolski sistem in postali brezposelni.

Ne glede na to, katero državo obravnavamo, težave, s katerimi se soočajo NEET mladi, so dokaj univerzalni. Pomanjkljivosti, identificirane v tej družbeni skupini, se osredotočajo, med drugim, na:

- omejene osebne in družbene kompetence,
- nezadostno izobrazbo in strokovne kvalifikacije,
- pomanjkanje informacij in znanja o trgu delovne sile,
- razdvojenost od osebnega, izobraževalnega in družinskega življenja,
- pomanjkanje neodvisnosti in pomanjkanje osebne motivacije,
- negativna samopercepcija,
- pomanjkanje ali izguba delovnih navad.

Rezultat tega je, da je veliko večja verjetnost, da bodo NEET ženske dolgoročno brezposelne in imajo otežen dostop do izobraževanja in trga delovne sile. Čim dlje traja ta izključenost, jo je vse težje spremeniti. Kot posledica tega se ovire, ki jih srečujejo v procesu spremembe življenjske situacije, vse težje odpravljajo. Njihova motivacija za delovanje slabi. Navajajo se na svoj način življenja in prenehajo čutiti potrebo glede kakršnih koli sprememb.

Da do tega ne bi prišlo, je tej skupini nujno nuditi konkretno podporo, ki je prilagojena njihovim potrebam in možnostim. Hkrati ne smemo pozabiti, v kateri etapi sta Evropa in svet v svojem duševnem, ekološkem in tehničnem razvoju. Pri predlaganju različnih akcij je treba upoštevati tekoče demografske spremembe, hiter tehnološki in digitalni napredek, vključno z razvojem uporabe umetne inteligence, podnebne spremembe in gospodarsko tranzicijo v smeri nizkoemisijske in cirkularne ekonomije.

Pomoč, nudena tej skupini, naj bo prav tako usmerjena na izboljšanje strokovnih kvalifikacij, skladno sodobnim trendom, upoštevajoč naravo dela, oblike dela in poklice, ki jih opravljajo. Bistveno je, da ženske, ki vstopajo na trg, imajo spretnosti, ki ne bodo hitro zastarele in ki jim bodo hkrati omogočile stalno izboljšanje izkušenj, znanja in kvalifikacij.

Istočasno ne moremo pozabiti tudi dejavnosti, ki se trenutno izvajajo in ki dajejo želeni učinek. Sem spadajo: tehnično in strokovno usposabljanje, usposabljanje v t.i. mehkih spretnostih oz. avtonomija, timsko delo, komunikacija, samozavestnost, motivacija itn., psihosocialna in družinska podpora, socio-profesionalno svetovanje, psihološka podpora, posredovanje pri zaposlovanju, spremljanje po zaključenem usposabljanju in pomoč pri zaposlovanju.

Te dejavnosti je treba nadaljevati, saj se bo s tem pospešila samozavestnost, motivacija in sprejemanje odgovornosti za svoje življenje, ne glede na situacijo, v kateri se v določenem trenutku nahaja oseba.

LE FONTI UTILIZZATE

1. Nacionalno poročilo o položaju NEET žensk v Bolgariji na Vračanskem področju, ki ga je pripravil partner iz Bolgarije.
2. Nacionalno poročilo o položaju NEET žensk v Bolgariji v Pazardžiški, Smoljanski, Starozagorski in Plevenski regiji, ki ga je pripravil partner iz Bolgarije.
3. Nacionalno poročilo o položaju NEET žensk v Španiji na področju avtonomnega mesta Melille in Andaluzije, ki ga je pripravil partner iz Španije.
4. Nacionalno poročilo o položaju NEET žensk v Italiji v regiji Molize, ki ga je pripravil partner iz Italije.
5. Nacionalno poročilo o položaju NEET žensk v Sloveniji v primorsko-kraški regiji, ki ga je pripravil partner iz Slovenije.
6. Nacionalno poročilo o položaju NEET žensk na Poljskem, ki ga je pripravil partner iz Poljske.
7. Nacionalno poročilo o položaju NEET žensk v Avstriji, ki ga je pripravil partner iz Avstrije.
8. Nacionalno poročilo o položaju NEET žensk v Nemčiji, ki ga je pripravil partner iz Nemčije.
9. Nacionalno poročilo o položaju NEET žensk na Malti, ki ga je pripravil partner z Malte.

Vsi citirani viri in statistični podatki se lahko najdejo v poročilih predhodno navedenih držav.

The project »EURIBOR: Promoting sustainable actions for empowerment of vulnerable groups of youth women« is funded by Iceland, Liechtenstein and Norway through the EEA and Norway Grants Fund for Youth

EURIBOR

Implemented by:

